voorstel

Zwolle

Raadsbrief over artikel 45 vragen

Datum	26 oktober 2026
Onderwerp	Beantwoording artikel 45 vragen van ChristenUnie over thuisonderwijs en onzekerheid bij gezinnen
Versienummer	2
Portefeuillehouder	Tjitske Siderius

Bijlagen
- Bijlage 1 – Artikel 45 vragen ChristenUnie over thuisonderwijs en onzekerheid bij gezinnen
- Bijlage 2 – Brief aan ouders van kinderen die 5 jaar worden en hiervoor nog niet eerder een beroep op vrijstelling artikel 5 onder b hebben gedaan;
- Bijlage 3 – Brief aan ouders van kinderen waarvoor in het afgelopen schooljaar een vrijstelling artikel 5 onder b is afgegeven.

Openbaarheid
☒ Openbaar
☐ Geheim

Wij stellen u voor kennis te nemen van:
De beantwoording van artikel 45 vragen van de ChristenUnie over thuisonderwijs en onzekerheid bij gezinnen.

Datum 26 oktober 2026

Inleiding
De fractie van de ChristenUnie heeft op 5 oktober 2026 schriftelijke vragen gesteld over de positie van gezinnen die al langere tijd vanuit godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging thuisonderwijs geven na de uitspraak van de Hoge Raad op 21 april 2026 dat openbaar onderwijs in beginsel in deze situatie altijd passend is (bijlage 1). De vragen zijn aanvullend op eerdere vragen van Volt (Vergaderingen - Raad Besluitvormingsronde - 29 juni 2026 - iBabs) over de gevolgen van deze wijziging in het landelijke toetsingskader voor vrijstellingen die op grond van artikel 5 onder b Leerplichtwet zijn of worden verstrekt.

Kernboodschap
Wij beantwoorden de vragen als volgt:

Vraag 1: Het college geeft aan oog te hebben voor de impact van de recente ontwikkelingen op betrokken gezinnen. Heeft het college inmiddels zicht op wat deze onzekerheid concreet betekent voor ouders en kinderen die al langere tijd thuisonderwijs ontvangen, en kan het dit beeld met de raad delen?

Antwoord: De recente uitspraak van de Hoge Raad heeft gevolgen voor gezinnen die een vrijstelling hebben op grond van richtingsbezwaren conform artikel 5 onder b, van de Leerplichtwet. Dit betekent dat ouders die een beroep doen op deze vrijstelling, in beginsel hun kind moeten inschrijven op een school als er openbaar onderwijs in de omgeving beschikbaar is. Dit geldt zowel voor nieuwe als voor herhaalde beroepen op de vrijstelling. Voor gezinnen die al langer gebruikmaken van de vrijstelling en als alternatief thuisonderwijs geven, betekent dit dat zij als gevolg van het gewijzigde toetsingskader alsnog te maken kunnen krijgen met de verplichting om hun kind op een school in te schrijven. Voor hen is dit een grote verandering.

In totaal hebben negen gezinnen voor schooljaar 2026-2027 een beroep gedaan op vrijstelling artikel 5 onder b. Dit ging in totaal om vijftien kinderen. Voor twaalf kinderen was het een herhaal verzoek, voor drie een eerste beroep op vrijstelling.
Alle gezinnen hebben per kind een brief gekregen waarin we aanbieden in gesprek te gaan als ze vragen hebben of als wij ze kunnen helpen met het zoeken naar een passende school voor hun kinderen. We hebben daarbij het initiatief bij de ouders gelaten.
Wij hebben met drie gezinnen contact gehad en ondersteuning aangeboden. Sommige vragen van ouders zijn doorgezet naar het Samenwerkingsverband passend onderwijs (SWV) Hanzeland. SWV heeft toen aangeboden om zelf ook met ouders in gesprek te gaan. Of ouders hiervan gebruik hebben gemaakt is ons niet bekend.

Ons beeld is dat het merendeel van de betrokken ouders op zoek is naar een school voor hun kinderen. In de gesprekken die wij met ouders gevoerd hebben, gaven zij aan dat de overgang naar verplichte schoolgang de kern van hun manier van leven, opvoeding en de gezinsstructuur raakt. Verder gaven ouders aan zich ook wel zorgen te maken over mentale gevolgen voor hun kinderen als zij na jaren van thuisonderwijs ineens met een schoolsysteem te maken krijgen. Om die reden willen wij in samenspraak met ouders onderzoeken hoe we negatieve gevolgen voor kind en gezin kunnen voorkomen door actief ondersteuning te bieden vanuit het ondersteuningsteam op de school die kinderen (gaan) bezoeken.

Vraag 2: Welke informatie en formele correspondentie hebben deze gezinnen sinds de uitspraak van de Hoge Raad van de gemeente ontvangen? Kan het college deze communicatie met de raad delen? Kan het daarbij ook toelichten waarom reacties dit jaar aangetekend zijn verzonden en of dit afwijkt van de werkwijze in voorgaande jaren?

Antwoord: Elk jaar worden ouders met een vrijstelling die afloopt vóór 1 juni geattendeerd op het opnieuw beroepen op een vrijstelling. Gewoonlijk worden de brieven niet aangetekend verzonden. Omdat de situatie dit jaar anders is dan voorgaande jaren, hebben we de brieven aangetekend verstuurd. Zo wilden we ervoor zorgen dat ouders wisten wat er is veranderd en dat zij weten dat de gemeente met hen wil meedenken over een passende oplossing voor hun kind. De brieven aan ouders zijn ter informatie bijgesloten (bijlagen 2 en 3).

Vraag 3: Maakt het college in zijn aanpak onderscheid tussen nieuwe beroepen op artikel 5 onder b en gezinnen die al langere tijd van deze vrijstelling gebruikmaken? Zo ja, welke betekenis heeft dit onderscheid voor de gesprekken en eventuele vervolgstappen?

Antwoord: Het aangescherpte landelijke toetsingskader geldt zowel voor nieuwe als voor herhaalde beroepen op artikel 5 onder b. In de uitvoering maken wij onderscheid tussen beide.
Voor nieuwe beroepen geldt de eis om een kind in te schrijven op een school met ingang van schooljaar 2026-2027.

Voor herhaalde beroepen krijgen ouders ruimte om dit uiterlijk met ingang van schooljaar 2027-2028 te doen. Daarmee houden wij binnen de aangescherpte kaders rekening met de impact van de verandering op kind, gezin en schoolsysteem.

Vraag 4: Het college biedt gezinnen gesprekken aan ter ondersteuning bij een eventuele zoektocht naar en instroom op een school. Worden in die gesprekken ook de mogelijke gevolgen van zo'n overgang voor de ontwikkeling van het kind, de bestaande onderwijspraktijk en de opgebouwde sociale verbanden nadrukkelijk meegewogen?

Antwoord: Het gesprek wordt aangeboden vanuit Leerplicht/Sociaal Wijkteam gemeente en Samenwerkingsverband (SWV) passend onderwijs Hanzeland. Insteek is altijd om passende ondersteuning voor de ontwikkeling van een kind te bieden. Daarbij kunnen genoemde factoren aan de orde komen.

Vraag 5: Hoe kijkt het college in deze kwestie naar de verhouding tussen de verantwoordelijkheid van ouders voor de opvoeding en vorming van hun kinderen en de verantwoordelijkheid van de overheid om toe te zien op de naleving van de Leerplichtwet? Welk uitgangspunt hanteert het college daarbij ten aanzien van vertrouwen in ouders, in het bijzonder bij gezinnen die al jarenlang aantoonbaar verantwoordelijkheid nemen voor het onderwijs aan hun kinderen?

Antwoord: Wij vinden het belangrijk dat ouders vertrouwen en ruimte krijgen om vanuit hun eigen overtuiging verantwoordelijkheid te nemen voor de opvoeding en vorming van hun kinderen. Tegelijkertijd heeft de gemeente de wettelijke taak om toe te zien op naleving van de Leerplichtwet en het recht op onderwijs te waarborgen.

Bij een beroep op vrijstelling op grond van artikel 5, onder b, van de Leerplichtwet staat daarom een zorgvuldige beoordeling van de wettelijke voorwaarden centraal. Daarbij worden de levensovertuiging van ouders en de vraag of er een school is die aansluit bij deze overtuiging beoordeeld binnen het geldende juridische kader.
Een positieve voorgeschiedenis en de inzet van ouders zijn waardevol, maar vervangen deze wettelijke toets niet. Het college vindt het belangrijk dat ouders daarbij zorgvuldig en respectvol worden benaderd en dat iedere aanvraag op basis van de geldende wet- en regelgeving en de individuele omstandigheden wordt beoordeeld.

Vraag 6: Hoe zorgt het college ervoor dat in het contact met deze gezinnen recht wordt gedaan aan de verantwoordelijkheid van ouders en aan de vrijheid van godsdienst en geweten, en dat eventueel overheidsingrijpen proportioneel en zorgvuldig plaatsvindt?

Antwoord: Wij vinden het belangrijk dat ouders in het contact met de gemeente respectvol worden benaderd en de ruimte krijgen om hun godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging toe te lichten. Tegelijkertijd moet de gemeente de Leerplichtwet zorgvuldig uitvoeren en beoordelen of aan de wettelijke voorwaarden voor een vrijstelling is voldaan.
Dit betekent dat iedere aanvraag individueel en op basis van de geldende wet- en regelgeving en jurisprudentie wordt beoordeeld. Eventuele vervolgstappen worden zorgvuldig afgewogen en moeten passen binnen de wettelijke bevoegdheden en de betreffende situatie. Zo doen wij recht aan de verantwoordelijkheid van ouders, de vrijheid van godsdienst en geweten en de wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente.

Vraag 7: De gemeente heeft aangegeven dat kinderen in schooljaar 2026-2027 zo spoedig mogelijk op een school moeten worden ingeschreven. Welke ruimte bestaat er voor maatwerk wanneer onmiddellijke instroom voor het betreffende kind ingrijpende gevolgen heeft? En welke duidelijkheid kan het college geven over de termijn en het proces dat daarbij wordt gehanteerd?

Antwoord: Wij hebben oog voor de impact die een overgang naar school kan hebben op een kind en het gezin. Daarom wordt ouders een gesprek aangeboden om de situatie te bespreken en te kijken hoe de overgang zo zorgvuldig mogelijk kan plaatsvinden. Voor het schooljaar 2026-2027 is voor herhaal beroepen een overgangsperiode van een jaar voorzien om deze verandering te vergemakkelijken.

Vraag 8: Hoe informeert het college ouders over hun rechtspositie wanneer zij het niet eens zijn met de uitleg of handelwijze van de gemeente? Wordt daarbij duidelijk gemaakt welke rechtsmogelijkheden voor hen openstaan en op welk moment daarvan gebruik kan worden gemaakt?

Antwoord: Het Sociaal Wijkteam (waaronder ook leerplicht valt) is het eerste aanspreekpunt voor ouders. Zij kunnen daar terecht voor uitleg over de beoordeling en de geldende wettelijke kaders.
Ouders hebben in de praktijk verschillende mogelijkheden:

- Een gesprek met de leerplichtambtenaar en een jeugd- en gezinswerker Sociaal Wijkteam. Ouders kunnen hun standpunt toelichten, vragen stellen en verzoeken om een nadere uitleg van de beoordeling van hun verzoek om vrijstelling;

- Een klacht indienen: als ouders vinden dat zij onzorgvuldig of onjuist zijn behandeld in de afhandeling van hun verzoek om vrijstelling, kunnen zij een klacht indienen bij de gemeente. Als de klacht niet naar tevredenheid wordt afgehandeld, kunnen zij zich onder voorwaarden wenden tot de gemeentelijke ombudsman of de Nationale ombudsman.
- Strafrechtelijke rechtsbescherming: als de leerplichtambtenaar proces-verbaal opmaakt en het Openbaar Ministerie tot vervolging overgaat, kunnen ouders hun standpunt en verweer naar voren brengen bij de strafrechter. De strafrechter beoordeelt dan of de Leerplichtwet is overtreden.

Onze inzet is echter om samen met ouders een oplossing in de ontstane situatie te vinden en hen daarbij actief te ondersteunen.

Vraag 9: Kan het college toezeggen dat vóór eventuele stappen richting handhaving persoonlijk overleg met het betreffende gezin plaatsvindt, waarbij de individuele situatie, het belang van het kind en de mogelijkheid van maatwerk centraal staan? En is het college bereid de raad te informeren voordat voor bestaande Zwolse gezinnen stappen worden gezet die ingrijpende gevolgen hebben voor hun huidige vorm van onderwijs?

Antwoord: Wij vinden het belangrijk dat ouders persoonlijk worden gesproken voordat eventuele vervolgstappen worden gezet. In dit gesprek is ruimte om de individuele situatie te bespreken en te kijken wat nodig is om de overgang naar school zo zorgvuldig mogelijk te laten verlopen, met oog voor het belang van het kind en de omstandigheden van het gezin.
Wanneer ouders na de beoordeling van hun situatie niet overgaan tot inschrijving van hun kind op een school, bekijkt de gemeente welke vervolgstappen op grond van de Leerplichtwet nodig zijn. Daarbij worden de geldende wettelijke kaders gevolgd.
Het college zal de raad over dit onderwerp informeren via de reguliere beleidscyclus en het jaarverslag leerplicht.

Openbaarheid
Deze raadsbrief en alle bijlagen zijn openbaar.

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer